

YHTEINEN LINJAUS TUTKIMUSDATASTA

Avoimen tieteen kevätpäivillä 4.5.2021 julkaistiin kansallinen Tutkimusdatan avoimen saatavuuden osalinjaus, joka on ensimmäinen osa Tutkimusaineistojen ja menetelmien avoimen saatavuuden linjauksesta. Linjauksen toista, tutkimusmenetelmiä koskevaa osaa luonnostelevaan on jo perustettu uusi työryhmä. Toisen osan julkinen kommentointi on suunnitteilla kevääksi 2022.

Tutkimusyhteisön ääntä kuullaan

Nyt julkaistu ensimmäinen osa on muuttunut selvästi viime syksynä kommentoitavana olleesta luonnoksesta (Avoimen tieteen uutisia 4/2020). Luonnosteleva työryhmä sekä lopullisen version hyväksynyt avoimen tieteen kansallinen ohjausryhmä ovat ottaneet tutkimusyhteisöltä saadut lausunnot vakavasti ja etsineet parasta mahdollista tapaa vastata niissä esitettyihin kysymyksiin.

Selkeä enemmistö kommentoijista pohti, pystyykö linjauksessa asetettuja tavoitteita todella saavuttamaan annetussa ajassa, etenkin jos käytettävissä olevat resurssit eivät lisäänty. Pitkällisen pohdinnan jälkeen aikataulua täsmennettiin julkaistua versiota varten, jotta tavoitteiden saavuttamiseen tarvittavat askeleet tulisivat selkeämmiksi. Resurssipulaan vastausta haettiin lisääntyvistä yhteistyöstä eri maiden, organisaatioiden ja tutkimusalojen välillä. Esimerkiksi tutkimusaineistojen avaamiseen tarvittavia palveluita on hyvä kehittää yhdessä, ja aiheeseen liittyvää osamista on syytä jakaa organisaatiolta toiselle.

Lisäksi linjauksessa haluttiin painottaa, että tutkimusaineistojen avaaminen ei ole vain resursseja kuluttavaa, vaan tuo mukanaan myös säästöjä. Kerran hyvin tehtyjä ja muiden käyttöön avattuja aineistoja voi hyödyntää toistekin. Jos aineistoja avataan laajasti sekä tutkimusyhteisössä että sen ulkopuolella, vältetään turhaa työtä, kun esimerkiksi julkishallinnon aineistot ovat tutkimusyhteisön hyödynnettävissä.

Tasavertaisuuden varmistaminen

Kommenteista nousi lisäksi esiin kysymys, syntykö eri tieteenaloilta tulevien tutkijoiden välille eriarvoisuutta, jos tutkimusaineistojen avaaminen huomioidaan tutkijoiden urakehityksessä. Esimerkiksi joissain tieteissä syntyy automaattisesti valtavia määriä helposti käsiteltäviä aineistoja erilaisista mittauslaitteista. Toisissa tieteissä taas aineistojen kokoamiseen ja koneluettavaksi muuttamiseen vaaditaan paljon käsityötä ja joskus aineistoja ei siltikään voi avata esimerkiksi niiden arkaluontoisuuden takia. Monen kommentoijan mielestä tuntui kyseenalaiselta, että ensimmäisen tieteenalan tutkijat olisivat avaamisen vaivattomuuden takia urallaan etulyöntiasemassa toisen alan tutkijoihin verrattuna.

Julkaistussa versiossa kysymys on ratkaistu painottamalla sitä, että tutkimusaineistoja on syytä avata vain vastuullisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Näin arvostettavaa on jo sekin, että tutkija osaa tutkimusta suunnitellessaan arvioida, ovatko hänen tutkimuksestaan syntyvät aineistot avattavissa.

Myös tutkimusaineistojen avaamisesta syntyvä globaali yhdenvertaisuus on julkaistussa versiossa otettu syvällisemmin huomioon. Erityisesti julkaistussa versiossa korostetaan taloudellisen kestävyuden merkitystä. Keskeisten avoimen tieteen infrastruktuurien, kuten aineistojen tallennuspaikkojen, tulisi linjauksen mukaan olla voittoa tavoittelemattomia. Näin kaikilla tutkijoilla ja tutkimusorganisaatioilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet hyödyntää niitä.

Avoimen tieteen koordinaatio – Tieteellisten seurain valtuuskunta